

Nieuwsbrief IVN afdelingen Fryslân

de Wâlden
Heerenveen
Súdwesthoeke
Leeuwarden e.o.
Ooststellingwerf

Een lezing die gelukkig maakt Ooststellingwerf

Boswachter Aaldrik Pot zei het met droge ogen: 'Geluk is een vogel'. Hij had er zelfs een boek over geschreven. Voor de bezoekers in de zaal was het echter geen verrassing. Als natuurliefhebbers, veel in het veld te vinden, wisten de altijd zo nuchtere Friezen en Drenten dat geluk inderdaad een vogel kan zijn. Ontmoetingen met vogels op welke manier dan ook zorgen voor een verhaal en een glimlach.

Aaldrik vertelde over zijn weg naar de natuurbelevingen. Als jongetje opgegroeid in Delfzijl vond hij bij de haven een stukje overgebleven kwelder. Een waar eldorado waar hij zijn eerste vogels spotte en het markeerde deze plek als belangrijk startpunt. Het smaakte naar meer in zijn verdere leven. Hij werd een fanatieke

twitcher en scoorde zoveel mogelijk vogels. Dat gaf niet de voldoening die hij zocht en dus schakelde hij over naar 'low-carbon-birding': Klimaatvriendelijk en vertragend, dus alleen per fiets of lopend vogelsoorten scoren. Iets wat hij eigenlijk nog steeds wel eens doet. Alleen is het scoren vervangen door genieten en verwonderen. Wonende in Norg is zijn omgeving nu de belangrijke plek; daar waar je je thuis voelt tussen flora en fauna.

Deze grondslagen zijn niet weg te denken uit de levens van menig natuurvriend(in). Iedereen heeft een plek waar je je a.h.w. één kunt voelen met de natuur en je thuis bent. Dat maakt de weg vrij voor gelukkige belevenissen in bos, kust, hei of tuin.

De slechtvalk is één van die vogels die in Aaldriks beleving het predikaat 'geluk' krijgt. Het zijn prachtige ervaringen deze vogel te volgen. Of dat nu op Rottumerplaat is of midden in de stad, deze vogels blijven zichzelf. Het maakt je blij als onderzoeker wanneer je bv. ontdekt dat de prooiesten van een slechtvalk herkenbaar zijn: Slechtvalken zijn precisie-eters. Het borstbeen is een lekker hapje, de rest wordt aan de natuur teruggegeven. Wanneer je een uitgekloven borstbeen vindt met de vleugels er nog aan vast, is het door een slechtvalk achtergelaten. En aan de vleugels zie je dat het een wintertaling, een tureluur, of scholekster was.

De scholekster, nog zo'n geluksbrenger, aldus Aaldrik. Alhoewel hij soms genoeg had van het lawaai dat de jonge scholeksters voortbrengen. Op Rottumerplaat waren ze de hele dag te horen, schreeuwende, krijsende, hongerige kuikens. De volwassen scholeksters kunnen trouwens ook

behoorlijk tekeer gaan tijdens hun ruzies. Want ze leven dan wel dicht bij elkaar, ieder paartje blijkt toch echt wat ruimte om zich heen te willen. Scholeksters zijn voor de mens geen benaderbare vogels. Ze raakten wel gewend aan de aanwezigheid van Aaldrik, maar bleven alert. Het geluuksmoment kwam toen Aaldrik in de zee ging zwemmen en de scholeksters nieuwsgierig dichtbij kwamen.

Een vogel die handige sporen achterlaat, de zwarte specht. Kijk maar naar de uitgehakte holen, waarvan de houtspaanders onder de boom liggen. Fascinerend is hun eetgedrag. Ze zijn hier in Nederland dol op boktorren en grote kevers. In andere landen lusten ze graag reuzemieren. De humusmieren die veelal in stobben te vinden zijn, benaderen kwa grootte de reuzemieren. Iedere omgeving geeft zijn eigen voedsel. Het zou handig zijn wanneer ze ook letterzetters eten, maar wat de specht niet kent dat vreet ie niet.

Ja, wie wil er nu niet een wespendif zien! Een geheimzinnige vogel, vrijwel geluidloos, geen poepsporen en toch in de buurt. Het geluk kent geen grenzen wanneer je er dan toch eentje ziet. Mocht je laat in het seizoen een nest hoog in Douglas sparren zien waar verse groene takken op liggen, dat is vaak het werk van een wespendif. Maar op de grond zou je ze ook tegen kunnen komen. Ze eten graag wespen, maar blijken ook verzot te zijn op kikkers.

De buizerd, een roofvogel die de meeste mensen wel kennen. Het aantal buizerds neemt af. Is het een goed muizenjaar, dan zie je de aantallen weer groeien. Aaldrik heeft lange tijd een buizerdpaar gevolgd met een cameraval. Twee donkerbruine buizerds, sprekend op elkaar lijkend. Dankzij de op nesthoogte geplaatste cameraval kreeg hij een

indruk van de prooien. Zo verslonden de kuikens hazelwormen ("ik wist niet eens dat die daar zaten..."), kikkers en gelukkig ook vette muizen. In 2013 waren er twee eieren en in 2014 verdubbeld, vier eieren. Vogelaars willen altijd graag een stijgende lijn zien.

De havik is ook al een vogel waar je blij van wordt. Lekker luidruchtig in het voorjaar. Dankzij een op de havik rug geplaatste gps zender ontdekte Aaldrik dat deze vogels in de winter wel degelijk hun territorium verlieten. Technieken zoals zenders en cameravallen geven verfijndere informatie. Daar wordt je als onderzoeker dan weer gelukkig van. Maar een deskundig oog is nog vaak de beste techniek. Een plukplaats van een havik is bv. goed te herkennen. De havik plukt zijn prooi eerst netjes en legt de veertjes in een krans om zich heen. Buizerds zijn veel slordiger en smijten maar raak in de rondte.

Als vrolijke uitsmijter noemde Aaldrik nog de huismus. Een heerlijk, ongecompliceerd vogeltje. Plaatstrouw, want een adulte huismus gaat nooit verder dan 1.5 km van zijn geboorteplek. Ook deze vogel heeft zijn plek! Er was overigens op Rottumerplaat wel een huismus aanwezig. Dat moet dan wel een heel avontuurlijk beestje zijn geweest. Het gaf Aaldrik en zijn vrouw een huiselijk gevoel, een gelukkig plekje.

Met deze voorbeelden uit zijn veel uitgebreidere boek heeft Aaldrik ons laten horen en zien dan je heel blij kunt worden van en in de natuur. Gewoon je ogen en oren open en je verwonderen. Maar dat weten natuurliefhebbers wel...

Jet Hofstra

De IVN 'Natuurkoffer'

Heerenveen

Hallo, ik ben Karin Tigchelaar en de afdeling IVN Heerenveen heeft mij gevraagd een verslagje te maken over mijn 'Educatief Project', een opdracht voor de Natuurgidsenopleiding en ik hoop in mei 2025 mijn diploma te behalen.

Allereerst heb ik tijdens een bestuursvergadering van de afdeling Heerenveen gevraagd waar binnen de afdeling vraag naar is. Ik had stiekem al een ideetje (ook op de IVN-website gesnuffeld) en mijn voorstel om met "de Natuurkoffer in de ouderenzorg" aan de slag te gaan werd met enthousiasme ontvangen.

Aldus maakte ik een plan van aanpak, met motivatie, doel en doelgroep. Ook omdat ik binnen de zorginstelling Coornhertstate te Heerenveen al vrijwilligerswerk doe en ik zag dat één op de tien bewoners niet of nauwelijks buiten komt, was de keuze snel gemaakt. In het kader van de vergrijzing van onze bevolking denk ik, een goed initiatief.

Ik las in "Op groene visie met de natuurkoffer" van IVN Flevoland, de al ontwikkelde initiatieven van activiteiten met ouderen en mensen met dementie. Doelen die hierin staan omschreven zijn: Het stimuleren van de zintuigen, aan sociale behoeften voldoen en herinneringen ophalen. Dat zag ik helemaal zitten en dat zijn dan ook mijn doelen, omdat het m.i. veel effect kan hebben op "het welzijn" van de ouderen.

Ik citeer uit "Op groene visie met de Natuurkoffer"
"De geur van verse dennennaalden, het zien van mooie natuurbeelden, het voelen van takken, bladeren en het proeven van bijvoorbeeld bramen en bosbessen roept herinneringen op en stimuleert ouderen om hun zintuigen te prikkelen. Het bijzondere van onze zintuigen is, dat het herinneringen kan ophalen die diepgeworteld zijn."

Dit waren voor mij alvast leuke tips en het plan werd door de docenten van de opleiding ook goedgekeurd!

Intussen spulletjes verzameld, waaronder een oude reiskoffer, welke ik in de loop van dit jaar heb gevuld met loepjes, gekleurde steentjes, spiegeltjes, natuurspelletjes, zoekkaarten, natuurtijdschriften en natuurlijk dingen uit de natuur. Ook zoek ik voordat ik naar Coornhertstate ga, seizoen gerelateerde natuurdingen, voorjaarsbloemen, paddenstoelen en bijvoorbeeld dingen om te ruiken, om naar te kijken, (mooie zelfgemaakte foto's), om te voelen of te proeven!!

Vorbereidingen voor de eerste bijeenkomst in Coornhertstate, misschien te beginnen met; Waar zou deze koffer allemaal geweest zijn?

Liedjes zingen

- Als de lente komt dan stuur ik jou....

- Kom mee naar buiten allemaal....

Pioenrozen en eucalyptusplantjes meegebracht om te ruiken

Ook had ik informatie en leuke weetjes opgezocht over de meegebrachte spulletjes.

En 30 mei 2024, precies 🥰 om 14.30 uur startte ik de eerste bijeenkomst in zorgcentrum Coornhertstate.

Nieuwe /oude koffer meegenomen met inhoud en samen met Ilona, de welzijnscoach tafels etc. klaargezet in de koffiekamer.

Al gauw druppelden de eerste bewoners (mensen met dementie, zo had ik met Ilona afgesproken), binnen. Doordat alles klaarstond op de tafels en in de natuurkoffer, waren de eerste kennismakings-gesprekjes al gaande. Ik kon aan de reacties merken dat ze er zin in hadden en nieuwsgierig waren. De uitgestalde spulletjes lokten allerlei reacties uit;

- Oh mooie bloemen, heb ik ook op mijn kamer, veel groter.

- Is dit een tafeltje? Handig! (Hihi; een bloemenpers!) . Ik was al bezig uit te leggen dat je er bloemen in kon drogen en zo was ik al

begonnen 😊 en werden er vragen gesteld over de natuur en de meegebrachte spulletjes.

Daarna "de verwondering" de klaproos, waarom niet in de vaas met bloemen?

Voelen aan de kop van de dode das, ruiken aan pioenroos en eucalyptus (herkenning!) afgekloven dennenappel eekhoorn??

Het proeven van eierkoek met aardbeien was ook een succes, met een kopje koffie erbij en zo werd het een gezellige, sociale bijeenkomst, met het prikkelen van zintuigen met dingen uit de natuur, proeven, kijken, voelen en ruiken!

Het was voor herhaling vatbaar vonden ook de aanwezigen.

Natuurkoffer 2^e bijeenkomst op afdeling "de Oehoe".

De zomerbijeenkomst, want ik heb samen met Ilona besloten om een seizoen te koppelen aan de bijeenkomsten! Dus een winter, lente, zomer en herfstbijeenkomst. Ik kreeg deze keer hulp van een vrijwilliger van Coornhertstate! Super!

Bloemen meegebracht, een wildboekje, plus bloemen uit onze tuin.

Onder andere; vlinderbloem, ratelaar, koweblomke/madeliefje, boterbloem, kattenstaart etc.

Meerder bosjes gemaakt van o.a. citroenmelisse, lavendel, basilicum, tijm. (Om te ruiken)

Kwartet met noten en fruit, waar een mevrouw een kwartier lang gebiologeerd naar zat kijken!

Een mevrouw met dementie werd heel rustig doordat zij steeds in de meegebrachte zaadjes zat te roeren. Zo mooi! Een mevr. kwam bozig

binnen? Maar ging 'blij weer' weg! Tsja 😊

En een mevr. merkte op dat dit voor mij ook heel leuk was om voor te bereiden, waar ik volmondig jaaaa op zei!!

Tip of opmerking van een mevrouw; ze had nanelijk verwacht allemaal foto's te gaan bekijken van de natuur! Ze was daardoor wat teleurgesteld! Maar ik bedacht en zei toen tegen haar: 'Goh dat is een leuk idee voor andere keer! Na mijn praatje over de natuur in de zomer, hebben we nog gezongen; "Kom mee naar buiten allemaal!"

Daarna met dubbelzijdig plakband schilderijtjes gemaakt met natuurspulletjes. Derde activiteit, in overleg met Ilona en ook om mensen naar buiten te lokken en daarbij een

vakantiegevoel te geven, hebben we onze oude 'Eriba' caravan (ook stukje nostalgie) in de tuin van Coornhertstate gezet!

De Natuurkoffer nodigt U uit!

Op Donderdag 24 oktober 2024 en dinsdag 12 november gaan we de herfst met al zijn kleuren beleven.

Misschien herinnert u zich nog de Eriba caravan in de tuin van Coornhertstate. Ook hier was de natuurkoffer een dagje aanwezig tijdens een koffieochtend! Het ruiken, horen, proeven en voelen was toen het thema.

beukennotjes
STORM
Herfst
gezellig
paddenstoel
kaarsjes
blaadjes
wind
spinnen
kastanjes
koud
in de pluisen stempelen
cirkels
regen
donker
nat

En nu.....

HERFST!!

"Herfstkleuren" is het thema, we gaan u vertellen over de natuur in de herfst met verhalen, muziek en we nemen ook een stukje natuur mee naar binnen en 'misschien' kunnen we ook eventjes buiten genieten van de natuur in de herfst. En we gaan iets creatiefs doen met of in de natuur! De natuurkoffer heeft er zin in, U ook???

Tot 24 oktober of 12 november! We beginnen om plusminus half 3!

Vriendelijke groet van de Natuurkoffer!

Elke ochtend, nou ja, bijna elke ochtend fietste ik naar Coornhertstate om de caravan te openen samen met de nodige bloemen en natuurdingetjes. Elke morgen kwam ik mensen tegen en kletsten we over de caravan of hadden we leuke natuurpraatjes! En

- Een afdeling heeft in de tuin, bij de caravan gedineerd!

- Een groep van de Odense groep, (mensen met dementie) vanuit Caleidoscoop, hebben er koffiegedronken.

- We hebben een koffiemorgen 'met' de natuurkoffer erbij georganiseerd!!

De caravan heeft in de zomervakantie genoten van alle belangstelling!

De laatste twee keer, seizoen 'Herfst' in het restaurant, heb ik de bewoners van Coornhertstate een uitnodiging gestuurd. Deze keer een herfstcollage aan foto's rondlopend en vertellend geshowd en met tafels vol gedroogde bladeren, kastanjes, eikels, een eekhoorn (voelen, ruiken) en onder het genot van koffie en thee, alweer een geslaagde middag. Met als toetje heerlijke chocolaatjes in de vorm van paddenstoelen, blaadjes en stronkjes! (proeven)

Ik hoop dat ik nog vele bijeenkomsten kan organiseren en eventueel uitbreiden met andere zorgcentra, sowieso wil ik ook individuele uitstapjes organiseren, maar dat moet ik eerst nog met Ilona, de welzijnscoach bespreken!!

Met vriendelijke groet Karin Tigchelaar

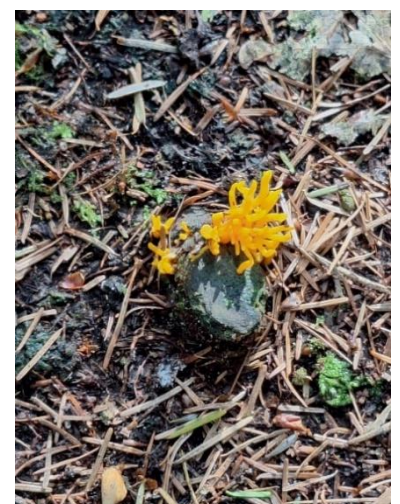

Terugblik seizoen 2024 en vooruitblik 2025 De Wâlden

Met het seizoen achter de rug kijken we terug én maken we nieuwe plannen voor 2025. Wat ging er goed, wat liep minder goed, bij welke activiteiten bereikten we veel mensen? Niet alles is zo makkelijk te duiden. Hoe komt het dat de ene excursie vorig jaar succesvol was en dit jaar niet? We melden alle activiteiten bij **ER OP UIT**, maar, omdat dat een onbetaalde service is wordt niet alles geplaatst of als klein onopvallend berichtje tussen heel veel anderen. Tenzij je een artikeltje meelevert met een fotootje, dan maak je iets meer kans. We hebben wel de ervaring dat je, als je meelift op een activiteit van derden, zoals De Naturij, 't Damhûs of de bibliotheek, veel mensen trekt en groot voordeel is, dan hoef je aan de pr niet veel meer te doen dan een stukje tekst en wat beeldmateriaal aanleveren. We blijven zoekende en overleggen met andere afdelingen hoe zij dit aanpakken.

Al met al zijn we zeer tevreden over afgelopen seizoen. Het programma voor 2025 is inmiddels klaar, ook weer met leuke nieuwe activiteiten. Fijn is dat, de gidsen denken mee en komen met nieuwe plannen. Mede doordat we elkaar wat meer opzoeken vinden we ook samenwerking en uitwisseling met andere IVN- afdelingen of natuurorganisaties. Leuke excursie gezien of meegedaan bij een andere afdeling, gids benaderen, kijken of dat ook voor ons programma iets is. Zo rolt het plan zich steeds verder uit. Ook de grenzen van je "eigen" werkgebied zijn niet heilig, overleg met de andere afdeling en meld wat je voor plan hebt. Zo komen we ergens. Hoe mooi is dit! We hebben allemaal hetzelfde doel, plezier en kennis van de natuur overdragen! We wensen iedereen een mooie decembermaand toe en een inspirerend en groen 2025! Namens het bestuur van IVN De Wâlden, Els Steinmann

Foto's gemaakt tijdens een paddenstoelenexcursie in Olterterp

Van de bestuurstafel Ooststellingwerf

In de afgelopen maand heeft het bestuur weer veel energie gestopt in het maken van een mooi programma voor 2025. Volgens ons is dat weer prima gelukt. In december zal het via de site gepresenteerd worden. Verder willen we jullie vanaf deze plaats alvast uitnodigen voor de nieuwjaarswandeling op zondag 19 januari in Oldeberkoop. We gaan o.l.v. Henk Hartman een mooie wandeling maken door het Koepelbos. Dinsdag 25 februari houden we weer onze jaarlijkse algemene ledenvergadering. Na de pauze gaat Diliaan Welink ons meenemen in de wereld van de insectensporen.

Rest ons nog om iedereen alvast fijne kerstdagen te wensen en een groen en gezond 2025

Namens het bestuur,
Dirk Haaijema

Boskarrels herfst Heerenveen

Tijdens de derde workshopronde voor peuters van dit jaar, is het thema herfst gebruikt. We hebben drie diersoorten behandeld die dit seizoen te zien zijn: de spin, de egel en de eekhoorn! Tijdens elke workshop leerden we spelenderwijs veel over het dier dat in de spotlights stond: bij de spinworkshop deden we bijvoorbeeld een speurtocht over spin, waarbij we opdrachtkaarten moesten zoeken. De kinderen hebben gelopen als een spin, hun eigen ogen geteld en vergeleken met de acht ogen van een spin, spinnenwebben gezocht en een spinnetje gevoerd (plastic variant). Daarna zijn we natuurlijk spinnetjes gaan zoeken. De kinderen vonden het fantastisch, sommige ouders niet zo!

Tijdens de workshop erna was de egel aan de beurt: Epke de egel kwam op bezoek en vroeg of de kinderen hem wilden helpen! We hebben een overwinterplaats voor hem gemaakt door bladeren te verzamelen en op een bult neer te leggen, we hebben beestjes gezocht die de egel zou kunnen opeten en we hebben met een speciale bril gekeken hoe de egel de wereld ziet: ze zien namelijk bijna niks! Dit was zeker een gekke ervaring voor veel kinderen!

Tijdens de workshop over de eekhoorn hadden we in de Overtuin gezelschap van een aantal schoolklassen, waardoor we besloten om een compleet nieuw stuk van de Overtuin te gaan ontdekken. We hebben een wandeling gemaakt en stopten op specifieke plekken om een spel te doen: we hebben een eekhoorntaart gemaakt door allerlei lekkere eekhoornhapjes te verzamelen in een taartvorm, we hebben gesprongen als een eekhoorn op een hindernisbaan en we hebben eikeltjes gezocht en begraven, zodat de eekhoorn een mooie voorraad

heeft voor in de winter. Ook hebben we kennis gemaakt met de vijanden van de eekhoorn: de vos en de uil, door verstoppertje te spelen: de vos heeft alle eekhoorntjes kunnen vinden!

De workshops waren zeker een succes: met groepen van wel negen peuters gingen we aan de slag, waardoor de workshops een gezellige sfeer kregen. Zelfs de ouders hebben van alles geleerd: tijdens de eekhoornworkshop heb ik bijvoorbeeld een gesprek gevoerd over de rol van de eekhoorn bij de verspreiding van

eikels: de natuur is enorm slim en er is altijd meer te leren!

Ook kwam er tijdens deze workshop een ouder naar voren met de vraag of ik ook wat zou kunnen doen met de peuters die vier zijn geworden en dus te oud zijn voor de natuurworkshops: houd de IVN agenda zeker in de gaten, want in de kerstvakantie plukken we daar de eerste vruchten van!

Op de foto's, de eekhoorntaart en een peuter die de hindernisbaan springt.

Dierendag De Naturij De Wâlden

Op zondag 6 oktober waren we met een groepje IVN-ers bij De Naturij, op de jaarlijkse dierendag. Veel kinderen en hun ouders of begeleiders gezien en gesproken. Veel reclame gemaakt voor IVN, folders en zoekkaarten uitgedeeld. Er was een voeldoos (dat vinden de kleinere kinderen altijd spannend, prikt of bijt het niet?), een digitale microscoop om bodemdiertjes mee te bekijken op een beeldscherm, een dierenquiz, en we hadden heel veel materiaal uit de natuur waar de kinderen een kunstwerkje van konden maken. Thema was een fantasiedier. Het vastplakken van een dennenappel of kastanje was nog een uitdaging. Een paar leuke uitspraken, een meisjes, jaar of vier, mooi geschminkt, laarzen met lampjes, feestrokje, tekende een dier. Toen ik vroeg wat het voor dier was zei ze stralend: “een zeehond met kauwgum!” Een meisje van een jaar of vijf met haar kleine broertje begon aan een tekening. Ik vroeg of haar broertje niet ook wilde tekenen

maar ze zei resoluut: “Nee, hij nog niet, want hij is pas twee!” Steeds meer ouders willen niet dat hun kinderen herkenbaar worden gefotografeerd, prima. Vandaar twee fotootjes van kunstwerkjes. Volgend jaar weer?

Els Steinmann

Vijfendertig water- en moerasvogels en de blauwborst Ooststellingwerf

Het begon met de knobbelzwaan en eindigde met de rietgors. Daarmee waren 35 vogelsoorten de revue gepasseerd. Nu kun je denken: saaie boel, zo’n lijst met vogels te bespreken. Maar het is de verdienste van René de Waal dat hij twee uren lang een geïnteresseerde zaal vol natuurliefhebbers wist te boeien. Met een keur aan zelf geschoten foto’s en heldere achtergrondinformatie werden we heel wat wijzer over deze vogels. Over welke vogels ging het deze avond? Vogels die afhankelijk zijn van en broeden in water- en moerasgebieden. En dat waren er nogal wat.

De selectie door René gemaakt betrof vogels die bij het aanwezige publiek eigenlijk allemaal wel bekend waren. Je hoorde dan ook regelmatig instemmend gemurmel. Ook al is er veel bekend, de verwondering blijft aanwezig. Gegevens over aantallen, broedgebieden en groeipotentie waren afkomstig van Sovon.

Veel vogels worden bedreigd in hun voortbestaan. Dat komt meestal doordat hun leefomgeving dusdanig is aangetast (door de mens) dat er geen plek of voedsel is om te overleven. Vogels hebben aan de drie V's genoeg: voedsel, veiligheid en voortplantingsmogelijkheid. Maar daar wordt lang niet altijd meer aan voldaan. Toch gaat het met de water- en moerasvogels relatief goed. Nederland is als delta een ware droomplek voor veel vogels. Het sopt hier aan alle kanten, met onze kusten, rivieren, randmeren en grote meren.

Knobbelzwanen zitten bijvoorbeeld in de wintertijd massaal in de randmeren. De meeste vogels voelen zich veilig op het water, daar kunnen grondpredatoren minder goed bij hen komen.

Ganzen zoeken ook graag grote wateren om te rusten.

Van de ganzen gingen we naar de eenden. Een mooi bruggetje werd gevormd door de bergeend, die een beetje gansachtig aan doet en de nijlgans die juist een eend-achtige is. Deze twee vallen sowieso wel op door hun gedrag. Bergeenden hebben een voorkeur voor konijnenholen als broedplek, nijlganzen daarentegen zoeken het hogerop. Ze verjagen met de nodige agressie buizerds, kraaien en zelfs eksters van hun nest om dat plekje over te nemen. Hoog in de bomen dus.

En wat zijn er toch leuke eenden in ons land. Neem naast de 'gewone' wilde eend de slobbeend, krakeend, zomertaling, krooneend en kuifeend. Ze hebben wel allemaal verschillende behoeftes betreffende voedsel en verblijfplek, dat dan wel weer. Maar goed, er zijn gelukkig nog aardig wat te bewonderen. René nam de gelegenheid te baat om een misverstand uit de weg te helpen: het fenomeen eendjes voeren met stukjes brood. Een graag geziene activiteit samen met kleine kinderen. Echter, eenden eten geen brood. Ze eten kleine waterinsecten, brood is ook niet goed voor ze. Tja...

Na de pauze gingen we de moerassen en rietvelden in. Met een beetje geluk kom je dan een iconische vogel tegen: de roerdomp. Nog steeds een rode lijst soort (kwetsbaar) maar er zit groei in de broedpopulatie. Via de reigers belanden we bij de lepelaar. Nee, geen reigersoort, deze is van de familie Ibis. Nederland is het meest noordelijke gebied waar lepelaars broeden. Toch iets wat we goed voor elkaar hebben.

De vogelsoorten in de lijst van René de Waal werden steeds kleiner. De bruine kiekendief is nog aardig aan de maat. Dan is de kluut daarmee vergeleken een ranke, elegante verschijning. Over elegantie gesproken: visdiefjes (de zwaluwen van

de zee), zwarte stern, waterral en ijsvogel, allemaal van een buitengewone schoonheid.

Tenslotte werden ogen en oren van de aanwezigen gestreeld met de mooie rietzanger, de snor, de cetti's zangers die het in ons land heel goed

doen, de karakieten, baardman, buidelmees en rietgors. Deze vogeltjes verblijven in rietvelden en enkelen zoals de buidelmees en de kleine karakiet maken hangende nestjes tussen de rietstengels. Ware kunstwerkjes! Als uitsmijter had René bedacht ons kennis te laten maken met de blauwborst. Helaas, dit vogeltje was letterlijk vervlogen uit de fotoserie. En dan is het bijzonder handig als er een deskundig publiek in de zaal zit, die allemaal natuurlijk de blauwborst wel kennen. Om in vogeltermen te blijven: de avond was omgevlogen. Thuis kunnen we verder broeden op de kennis die is verkregen.

Jet Hofstra

Smalle Ee De Wâlden

Overleg met collega's ter voorbereiding van De Dierendag bij De Naturij op 6 oktober 2024. Bij Jantsje afgesproken op de prachtige plek waar zij wonen. En tegenover hun huis stonden lakenvelders in de wei, wat een prachtige dieren toch?

Els Steinmann,
IVN De Wâlden

Paddenstoelen excursie De Wâlden

Op 5 oktober liepen we met een mooi groepje van 14 een rondje Olterterper bos, met Adrie en Annet als gidsen. Met de nodige humor stonden we stil bij prachtige paddenstoelen, kleintjes, groten, opvallende, van alles wat! Dat is zo leuk met gidsen, die hebben het rondje al voorgelopen en weten dus al wat er zo'n beetje gaat komen. Een paar sfeerbeelden hieronder.
Els Steinmann

Mossen, een nieuwe werkgroep? Súdwesthoeke

De Plantenwerkgroep van de afdeling Súdwesthoeke organiseerde een geslaagde avond over mossen. De aansluitende excursie door de provinciale mossencoördinator Harry Waltje werkte zo aanstekelijk dat spontaan de roep om meer kwam. Het idee is om op één of meer plaatsen in Friesland een beginners-mossengroep in het leven te roepen.

Neem je al deel aan een dergelijke speciale plantenwerkgroep of heb je interesse om meer te weten over deze kleine en boeiende vertegenwoordigers van de plantenwereld, meld je dan via ivnsudwesthoeke@outlook.com.

FLORON EJP Súdwesthoeke

Ook dit jaar is er een Einde Jaars Plantenjacht. Doe mee om in kleine groepjes gedurende één uur in je dorp of stad naar bloeiende planten te kijken. Vorig jaar stond de score op 10 soorten, de wat meer ervaren plantenkenners kwamen tot 14! De resultaten worden na afloop gezamenlijk aan Floron gemeld.

Geef je op met emailadres en plaats, dan kunnen wij de groepjes samenstellen:
ivnsudwesthoeke@gmail.com.

Natuurbeleefpad 'Jos van het Bos' De Wâlden

In het regionaal weekblad 'Actief' stond 23 november jl. op de voorpagina een artikel over wat er in de buurt allemaal te doen was in de herfstvakantie. Zo stond ook 'Jos van het Bos' ertussen. Hierdoor werd het op woensdag 30 november jl. gezellig druk in het Toutenburger bos van Noardburgum.

Er kwamen 27 kinderen met (groot)ouders naar het bos. Allemaal hadden ze de laarzen aangetrokken en gingen op zoek naar de muis Jos die in het Toutenburger bos woont. De paaltjes met Jos erop wezen hen de weg. Bij de grote muizen was een opdracht, zoals paddenstoelen bekijken met een spiegeltje en een voeldoos. Boomstammetjes werden omhoog getild om te kijken wat er allemaal onder leefde. Een opa met zijn kleinzoon vonden zelfs een hagedis.

Start- en eindpunt was het gezellige winkeltje 'De Skuorre' van Noorderbreedte waar voornamelijk mensen werken met het syndroom van Korsakov.

Het was een groot succes, wat we niet hadden kunnen bereiken zonder de samenwerking met Noorderbreedte die hun terrein hiervoor beschikbaar stelde.

Tiny Oosterhoff
Elsena Poeze
De Wâlden

Grootste groene evenement in Friesland Súdwesthoeke

De onlangs gehouden Groene Markt in het kader van de 35e Gaasterlandse Natuurweek was een groot succes. Het festival is uitgegroeid tot het grootste groene evenement van Friesland. Evenals vorige jaren bezochten zo'n 10.000 bezoekers de markt met 150 kramen met natuur gerelateerde, biologische, fairtrade en duurzaam geproduceerde producten.

Naast deze lichtgroene standhouders waren er maar liefst 13 (donkergroene) natuurorganisaties vertegenwoordigd. De IVN promotiewagen was het pied-à-terre voor de IVN vrijwilligers die met vijf kramen de boodschap 'mens en natuur verbinden' hebben uitgedragen. De plantengroep verraste met de aandacht voor de mossen en de vlinderwerkgroep kreeg veel belangstelling voor de demonstratie van nachtvlindermonitoring.

Elke afdeling heeft zijn eigen kleur. Dit is in de voettekst terug te vinden.

Zondag 15 december		Ministerie van Oplossingen: De zaak CHOCOMEL kids 8 – 12 jaar Schrijfster Sanne Rooseboom komt een halfuur lang vertellen over het ontstaan van dit Ministerie van Oplossingen. Na de pauze gaan we bezig voor de Zaak CHOCOMEL: we gaan allemaal voor een goed doel kerstversiering maken van natuurlijke materialen. En dat Kosten € 7,50 kind - lid van de bibliotheek € 5,00 Tijd 15 december 2024 14:00 - 15:30 Waar Locatie dbieb Leeuwarden
------------------------------	---	--

Maandag 23 december		Vogels in de winter workshop Winterworkshops 4 – 7 jaar Spot vogels, ga vogelvoer zoeken in de natuur en ga zelf een paar vogelsnacks maken! Waar: De Overtuin in Oranjewoud, Lindelaan 1 Tijd: 13:00 – 14:30. Kosten: 6,- per kind per keer. Begeleiders verplicht, zij hebben gratis toegang. Gratis voor leden van het IVN bij het tonen van hun lidmaatschapsnummer. Opgave: Stuur een mail met de data waarop u wilt meedoen en het aantal kinderen dat u wilt opgeven naar info@dehynstebloom.nl
-------------------------------	---	--

Donderdag
30 december

Eindejaars plantenjacht Súdwesthoeke

Onder begeleiding van IVN Súdwesthoeke gaan we inventariseren welke planten er om deze tijd van het jaar nog of alweer bloeien. Neem je loep mee.

Door Súdwesthoeke

Locatie Wordt bekend gemaakt bij aanmelding

Tijd

Opgave Ruud Oudega, r.oudega@gmail.com

Donderdag
2 januari

Eindejaars plantenjacht Heerenveen

Al een paar jaar inventariseren we de planten die rond de jaarwisseling bloeien. Onze inventarisatie geven we door aan Floron.

We beginnen vanaf het parkeerterrein aan it Hege Stik waar de brandweer zit en de Hoekstrahel van de korfbalvereniging. We gaan dan langs het Ykemalaantje woonwijk de Heide in.

Datum Donderdag 2 januari

Door IVN Heerenveen e.o

Locatie Heerenveen, Parkeerterrein it Hege Stik

Tijd 13.30 – 15.00 uur

Vrijdag
3 januari

Warm in de winter workshop

Winterworkshops 4 – 7 jaar

Ga ontdekken hoe dieren warm blijven in de winter en hoe dat voor ons werkt. Daarna gaan we spelen met sneeuw: zelfs als er geen sneeuw ligt!

Waar: De Overtuin in Oranjewoud, Lindelaan 1

Tijd: 13:00 – 14:30.

Kosten: 6,- per kind per keer. Begeleiders verplicht, zij hebben gratis toegang. Gratis voor leden van het IVN bij het tonen van hun lidmaatschapsnummer.

Opgave: Stuur een mail met het aantal kinderen dat u wilt opgeven naar info@dehynstebloom.nl.

Zondag
12 januari

De Winter/Snert wandeling

Op deze zondag gaan we een mooie wandeling maken onder begeleiding van Mies de Roode.

Mies kent elk weggetje in en rond de bossen van Oranjewoud. Ondertussen vertelt ze haar natuur verhalen. En na afloop een heerlijke kop warme snert bij Mies thuis. (Tjaardalaan)

Datum: zondag 12 januari

Locatie: parkeerplaats aan de Tjaardalaan van Staatsbosbeheer

Tijd: 11.00 uur

Maandag

13 januari

Cursus Vogels en vogelherkenning

In 2025 organiseert de Vogelwerkgroep van IVN Leeuwarden e.o. weer de cursus 'Vogels en vogelherkenning'. De cursus start halverwege januari en eindigt eind mei.

Datum Start maandag 13 januari 2025
Door IVN Leeuwarden e.o.
Locatie Kurioskerk, Julianalaan 38, 8932 AA Lwdn
Tijd 19.30-21.00 uur
Opgave <https://www.ivn.nl/afdeling/leeuwarden-eo/natuuractiviteiten/cursus-vogels-en-vogelherkenning-2025/>
Kosten IVN-leden: € 80,- en niet-leden: € 95,-.

Zondag

19 januari

Nieuwjaarswandeling Ooststellingwerf

alleen voor afdelingsleden

O.l.v. Henk Hartman maken we een wandeling door het Koepelbos van Oldeberkoop. Voor en na de wandeling staat er een hapje en een drankje klaar.

Door IVN Ooststellingwerf
Locatie restaurant Koepelbos Oldeberkoop
Tijd 13.30 uur
Aanmelden via ivn.ooststellingwerf@gmail.com of www.ivn.nl/afdeling/ooststellingwerf
Kosten Leden IVN Ooststellingwerf gratis

Zondag

19 januari

Vogels in de tuin (6+) workshop

Je onderzoekt welke tuinvogels en allemaal zijn en hoe je ze herkent.

Datum zondag 19 januari 2025
Door IVN Leeuwarden e.o.
Locatie dbieb, [Blokhuysplein 40, 8911 LJ Leeuwarden](https://www.dbieb.nl/)
Tijd 14:30 tot 16:00 uur
Opgave <https://dbieb.op-shop.nl/7244/vogels-in-de-tuin/19-01-2025>

Dinsdag

21 januari

Lezing 'alle kleine beestjes helpen'

In de bodem leven talloze organismen zoals bacteriën, schimmels, slakken en wormen. En allemaal in verbijsterende aantallen en een onvoorstelbare diversiteit. Marc Siepman vertelt wat ze met elkaar te maken hebben en hoe je ze kunt helpen om jou te helpen.

Datum Dinsdag 21 januari 2025
Door IVN Leeuwarden e.o. | Marc Siepman
Locatie dBieb, [Blokhuysplein 40, 8911 LJ Leeuwarden](https://www.dbieb.nl/)
Tijd 19.00-21.30 uur
Opgave Toegangskarten: <https://dbieb.op-shop.nl/?search=marc+siepman>
Kosten leden IVN afd. Leeuwarden gratis | niet leden € 3,00

Donderdag

23 januari

Vogelvriendelijke tuin

In het kader van de tuinvogeltelling

Lezing Betty Kooistra

Locatie Bibliotheek Drachten

Aanvang 19.30 - 21.30 uur

Opgave www.bibliotheekdrachten.nl

Zondag

26 januari

Winterwandeling Makkumer Sudwaard bij Makkum

Start 10.00 uur tot 12.00 uur.

Locatie: brandweerkazerne, Waardwei Makkum.

IVN in samenwerking met It Fryske Gea.

Gids: Johannes Herder,

Opgave via r.oudega@gmail.com.

Donderdag

13 februari

Korte cursus Watervogels

Een korte cursus gebaseerd op materiaal van Sovon.

De afdeling Súdwesthoeke heeft naast de bossen en kliffen van Gaasterland ook het merengebied als werkterrein. Dit winterseizoen organiseert de afdeling daarom een watervogelcursus voor beginners met een theorie avond

op donderdag **13 februari** en een excursie op zaterdag **15 februari**. De theorieavond vindt plaats op een locatie in Gaasterland. De excursie zal waarschijnlijk naar de Oudegaaster Brekken gaan, afhankelijk van het vogelgedrag in februari. De docent is een op dit gebied ervaren deelnemer aan de huidige Friese Gidsen Opleiding. Aanmelden kan via r.oudega@gmail.com.

Zaterdag

15 februari

Korte cursus Watervogels

Een korte cursus gebaseerd op materiaal van Sovon.

De afdeling Súdwesthoeke heeft naast de bossen en kliffen van Gaasterland ook het merengebied als werkterrein.

Zie ook 13 februari.

Aanmelden kan via r.oudega@gmail.com.

Zaterdag

15 februari

Winterfotografie

Voor iedereen toegankelijk

Aanvang 10.00 uur

Locatie Brasserie Om de Dobben

Langelaan 10, Burgum

Betty Kooistra. 06 51932500 (18.00 - 20.00 uur)

Maandag

17 februari

Lezing Ecologisch tuinieren

Ria Wijngaard, ecologisch tuinier vertelt ons hoe je door geen bestrijdingsmiddelen te gebruiken en inheemse planten te planten je een tuin met veel biodiversiteit creëert.

Datum maandag 17 februari

Door IVN Heerenveen e.o Ria Wijngaard isw met bibliotheek

Locatie Bibliotheek, Kuperusplein 48 Heerenveen

Tijd 19.30 – 21.30

Opgave ivnheerenveenactiviteiten@outlook.com

Kosten IVN leden gratis, leden bibliotheek € 3,50, niet leden € 5,-- inclusief koffie en thee

Dinsdag

18 februari

Presentatie Natuur en gezondheid

Waarom knap je op van een boswandeling ? Waarom is het goed als je een werkplek hebt met uitzicht op een groene tuin? Ontdek de positieve effecten van de natuur op je leven. Weet hoe je 'groen' en natuur in je woon- werk-leefomgeving kunt inzetten voor je gezondheid.

Door: IVN Leeuwarden e.o. Esther Dijkstra | spreker: Tjisse Brookman

Locatie: dbieb Blokhuisplein 40 Leeuwarden

Tijd: 19:30 - 21:15 uur

Zondag

23 februari

Bomenwandeling in De Overtuin

Samen met Mies de Roode en Ria Wijngaard gaan we in de Overtuin naar bomen kijken in hun nu nog winterse pracht. In de Overtuin in Oranjewoud staan prachtige oude monumentale en bijzondere bomen.

Datum zondag 23 februari

Door IVN Heerenveen e.o.

Locatie ingang van de Overtuin Lindelaan, Oranjewoud

Tijd 11.00u

Dinsdag

25 februari

Ledenvergadering Ooststellingwerf

De vergadering is alleen toegankelijk voor leden, na de pauze 20.00uur is iedereen welkom

Na de pauze een lezing van Diliaan Welink over insectensporen.

Locatie Buitencentrum Drents-Friese Wold, Appelscha

Tijd 19.30 – 21.30 uur

Aanmelden via ivn.ooststellingwerf@gmail.com of

www.ivn.nl/afdeling/ooststellingwerf

Kosten IVN leden gratis, niet leden betalen €3,00

Zondag

2 maart

De natuur ontwaakt - zaaien voor de moestuin (6+)

Met de lente in aantocht is het weer tijd om de moestuin in te duiken. Een mooi moment om te zaaien, zodat je in de zomer kunt oogsten.

Datum zondag 2maart 2025

Door IVN Leeuwarden e.o.

Locatie dbieb, [Blokhuysplein 40, 8911 LJ Leeuwarden](https://dbieb.op-shop.nl/7245/de-natuur-ontwaakt-zaaien-voor-de-moestuin/02-03-2025)

Tijd 14:30 tot 16:00 uur

Opgave <https://dbieb.op-shop.nl/7245/de-natuur-ontwaakt-zaaien-voor-de-moestuin/02-03-2025>

Zondag

2 maart

Bomen herkennen in de winter

Wandeling door straten, tuinen en stukje Balksterbos. Hiervoor betreden we ook enkele particuliere terreinen met monumentale bomen.

Start: 10.00 uur tot 12.00 uur Haskeplein Balk.

Gids: Sytse Bouwhuis.

Informatie en opgave via [sytsbouwhuis@gmail.com](mailto:sytsebouwhuis@gmail.com).

Dinsdag

4 maart

Jaarvergadering voor afdelingsleden, lezing over de wesp

Na de jaarvergadering vertelt Sjoert Fleurke van de Wespenstichting over het slechte imago van de wesp, hoe je ze herkent en over hun fascinerende levenswijze. Waarom zijn ze nuttig, hoe kun je overlast voorkomen en wat zijn diervriendelijke oplossingen voor wesp Problemen?

Door IVN Leeuwarden e.o. | bestuur | Sjoert Fleurke

Locatie Kurioskerk, Julianalaan 38, 8932 AA Leeuwarden

Tijd 19.30 uur

Opgave secretariaatnleeuwarden@hotmail.com
voor afdelingsleden

Woensdag

5 maart

Ledenvergadering Heerenveen

Aanvang 19.30 uur.

Met na de Pauze: Een passie voor kinderen in de natuur; Negen Vrijwilligers van onze afdeling, verzorgen natuurlessen voor de basisscholen in de gemeente Heerenveen. Afgelopen herfst waren dat 75 lessen voor ongeveer 1900 kinderen. Wat gebeurt er tijdens zo'n les is de vraag die vaak gesteld wordt. Wij gaan u hier vanavond een van indruk geven.

Locatie: Kinderopvang Lappelein, Commandeurstraat 17, Heerenveen

Zondag

9 maart

Bomenexcursie op de rand van winter naar lente

Ook nu valt er genoeg te ontdekken aan bomen. De knoppen staan op barsten en sommige bomen laten hun eerste blaadjes zien. Hinko vertelt ons over soorten, wetenswaardigheden en kenmerken. We lopen een andere route dan vorig jaar.

Door: IVN Leeuwarden e.o. | Hinko Talsma

Locatie: Leeuwarden, Groene ster / Kleine Wielen

Tijd: 13:00 – ca 15:00 uur

Kosten: Afdelingsleden gratis | niet-leden €3,00

Opgave: activiteitenwerkgroep058@gmail.com |

Esther Dijkstra | max. 10 deelnemers

Donderdag

13 maart

Lezing Stinzen, states en stinzeblomkes

Lezing Betty Kooistra

Locatie Bibliotheek Drachten

Aanvang 19.30 uur

Opgave www.bibliotheekdrachten.nl.

Zaterdag

15 maart

Excursie Oostvaardersplassen

We lopen een fraaie route van ca vijf kilometer in 3,5 uur langs verschillende biotopen en staan stil bij de diverse uitkijklocaties in het Oostvaardersveld. Naast de vogels is er ook aandacht voor alle andere dieren zoals de groepen Konik paarden en het ontstaan van dit bijzondere gebied.

Door IVN Leeuwarden e.o. | Peter Hartog

Locatie Knardijk, Lelystad, Coördinaten : 52.451790, 5.427645

Tijd 09.00 uur – 12.30 uur (daarna evt. bezoek aan bezoekerscentrum/rondstruinen)

Opgave activiteitenwerkgroepivn058@gmail.com | Sita Bakker

Kosten leden IVN afd. Leeuwarden e.o. gratis / niet leden € 3,00

Dinsdag

18 maart

Lezing Reptielen in Nederland

Door Tariq Stark (RAVON)
Locatie Buitencentrum Drents-Friese Wold, Appelscha
Tijd 19.30 – 21.30 uur
Info Tariq Stark, onderzoeker en medewerker van RAVON neemt ons mee in de reptielenwereld in onze omgeving.
Aanmelden via ivn.ooststellingwerf@gmail.com of www.ivn.nl/afdeling/ooststellingwerf
Kosten IVN leden gratis niet leden betalen €3,00

Zaterdag

22 maart

Excursie Stinzenflora Martenastate, Koarnjum

Martenastate is een hotspot op het gebied van de Stinzenflora
Aanvang 10.30 uur
Betty Kooistra 06 51932500 (18.00 - 20.00 uur)
Opgave www.bibliotheekdrachten.nl

Zondag

30 maart

Voorjaarswandeling stinzenflora

We wandelen rustig door het park van Epemastate, dat aan het begin van de 19e eeuw is ontworpen door tuinarchitect Lucas Pieters Roodbaard met de stinzenflora, bosvogels en -planten en de verschillende soorten bomen. Epemastate
Start 13.00 uur tot 15.00 uur op het parkeerterrein van Epemastate te Ijsbrechtum.
Gids: Betsie Kool.
Opgave via aemkool@ziggo.nl.